

BİRECİK İLÇEMİZ

Fırat'ta Gün Batıyor,

Birecik ilçesi Anıtlı, Urfa Merkez ilçesine 80 km uzaklıkta olup, yüzölçümü 852 km² dir. İlçe merkez belediye ile birlikte 3 belediye ve bunlara bağlı 70 köy ve 75 mezradan oluşmaktadır. Birecik kuzeyde Halfeti, kuzeydoğuda Bozova, doğuda Suruç ilçeleri, güneyde Suriye, batıda Gaziantep iliyle çevrilidir. 2012 nüfus sayımına göre ilçenin toplam nüfusu 91.605 kişidir. Daha çok dalgalı, bir düzlük niteliğindeki ilçe toprakları, Anıtlı, Urfa Platosunun güneybatı kesimini oluşturur. Bu topraklar batıdaki doğu alanı olan Fırat Irmağı, kuzeyden doğuya gidildikçe alçalır. Fırat Irmağı boyunca uzanan düzlükler ilçenin en önemli tarım alanlarıdır. İlçedeki temel ekonomik etkinlik tarım ve ticaret, küçük sanayidir. Bitkisel üretim oldukça çeşitlenmiştir. İklimin ve toprakların elverişliliği nedeniyle bu dayak ve arpa gibi tahılların yanı sıra mercimek, pamuk ve fındık gibi ürünlerde yetiştirilir. Anıtlı, Urfa ilinde zeytinciliğin en fazla yapıldığı yer Birecik'tir. İlçede hayvancılık da önemli bir geçim kaynağıdır. En çok küçükbaş hayvan beslenir; yağ, peynir, yün, yapa gibi hayvansal ürünler elde edilir. Sanayi, batak dokuma ve gıda olmak üzere, yetiştirilen tarım ürünlerinin işlenmesine dayanan küçük tesislerden oluşur. Birecik, yüzey sularının elverişliliği ve Fırat Irmağı kenarında önemli bir köprübaşı olması nedeniyle, eski çağlardan beri çeşitli yerlere sahne olmuştur. Hititlerin egemenliğinde yörenin adı Birtu oldu u söylenir. MÖ 9. Yüzyılda Asurların eline geçen Birecik, daha sonra sırasıyla Pers, Makedonya, Roma ve Bizans egemenliklerini yaşadı. 780'de Arapların hâkimiyetine giren ilçe, 11. yüzyıldan sonraki Selçuklu egemenliğinden ardından yeniden Bizans hâkimiyetine girmiştir.

Artuklu, Eyyubi, Akkoyunlu ve Karakoyunlu dönemlerini, 1502'de başlayan Safevi egemenliği izledi. Birecik 1517'de Osmanlı topraklarına katılan ilçe 19. Yüzyıl sonlarında Halep vilayetinin Urfa sancağına bağlı bir kaza olmuştur. 1919'da bir süre İngiliz işgalinde kalan, t.r. Fırat Irmağı üzerindeki ulaşım etkinliği ve buna bağlı olarak gelişen ticaret ve sanayi, Birecik kentine eskiden beri damgasını vurmuştur. 16. Yüzyılda Birecik'te gemileri yapan bir tersanenin olduğu bilinmektedir. Birecik 1956'da Fırat üzerine o dönemde Türkiye'nin en uzun köprülerinden biri olan Birecik Köprüsü'nün yapılmayla yeniden gelişmeye başladı. Böylece daha önce Fıratın kabarma ve taşmalarına bağlı olan ulaşım, do al köprüler, sınırlamalarından kurtuldu, ülke pazarıyla bütünleşme süreci hızlandı, ticaretle birlikte tarımsal etkinlik de canlandı. Birecik soyu tükenme tehlikesi altındaki Kelaynak Kültürünün göç merkezi olması, dolayısıyla da önemli bir yerdir.

B RE C İ K S URLARI

İçeyi kuşatan surlar günümüze büyük bir tahribatla, ancak bazılarının kalıntıları ve kısmen ayakta kalan iki kapısıyla gelebilmiştir. Ne zaman yapıldığı, bilinmeyen surların iki kapısı, bir burcu ve bir duvarında kitabe bulunmaktadır. Bu kitabelere dayanarak 1483 yılına, Memluklu dönemine tarihlenmektedir. Birecik surlarının günümüze gelebilen iki kapısı; Urfa Kapısı ve Meçan Kapısıdır. Başlıklar Kapısı ve Meydan Kapısı ise günümüze ulaşmamıştır.

Birecik Surları,

URFA KAPISI

Sağlam durumda günümüze ulaşabilen tek şehir kapısıdır. Surlardan açılan doğu kapısının boydan boya dolan arit kitabeye göre 1483'te Memluklu sultanı, Kayıtbay tarafından Yunus e - erefinin yönetiminde yaptırılmıştır. Urfa kapısının ana yapı malzemesi kesme taşlardır.

Urfa Kap,

MEÇAN KAPI

K,smen y,k,lm, bir bölümü günümüze kadar gelebilmi tir. Kap,y, bat, ve güneyden ku atan erit kitabeye göre, bu kap,n,n da Memluklu sultan, Kay,tbay,n emriyle Yunus es-erefinin yönetiminde yap,ld, , anla ,lan kap,n,n yap,l, tarihi 1484tür. Bu gün bak,ms,z bir durumda olan Meçan Kap,n,n kuzeybat, ve do u duvarlar, tümüyle, güney duvar, ise k,smen ayaktad,r.

B REC K KALES

lçe merkezinde F,rat nehrinin do u yamac,nda do al, sert kalker kayal,k tepe üzerine kurulmu tur. Kalenin ilk in a tarihi hakk,nda farklı görü ler vard,r. Üzerinde in a edildi i beyaz kalker tepeden dolayı, **Beyaz Kale (Kal'etül Beyza/Beyda)** denilen yap,n,n 13. yüzy,lda in a edildi i kabul edilir. Birecik kalesi Romal,lar,(M.Ö.30- M.S.395) Franklar(MS 1098 - 1150) ve Memlükler dönemi (1277-1484) olmak üzere üç defa onar,m görmü tür.

Birecik Kalesi

FIRAT NEHR

Mezopotamya bölgesinin can damarı, olan Fırat Nehri, Karasu ve Murat sularının birleşmesiyle oluşur. Tarihin ilk dönemlerinde Sümer, Babil gibi Mezopotamya devletlerinin yasalarına göre çok önemli bir nehirdir. Tarihçi Herodotus, Babillilerin Fırat Nehri üzerinde bentler yaptığını söz etmektedir. Siverek ilçesinin Daba, Buca, yakınındaki Mektalan Geçidi'nden Anadolu topraklarına giren Fırat Nehri, bu noktadan güneye akarak Adıyaman-Urfa sınırını oluşturur. Anadolu toprakları içinde uzunluğu 270 km'yi bulur. Düzensiz bir akış rejimine sahiptir. Nisan ayında en üst seviyeye çıkan su yükselmesi Mayıs'tan itibaren alçalmaya başlar ve Eylül ayında en düşük seviyeye iner.

Birecik Köprüsü

Fırat Nehri'nin toplam yatak uzunluğu 2800 km'dir. Kollarıyla birlikte 1263 km boyunca Türkiye topraklarında akar ve Birecik ilçesinin batısından Suriye topraklarına girer.

Suriye topraklarında suladuktan sonra Irak'ta El Kurra Bölgesinde Dicle nehri ile birleşerek **attü'l Arap** (Arap Körfezi) adını alır ve Basra Körfezi'ne dökülür. Türkiye'nin en büyük projesi olan GAP'in dayanağı olan Fırat Nehri üzerinde, Keban, Karakaya, Atatürk Barajı, Birecik Barajı, ve Karkamış Barajı olmak üzere 5 baraj kurulmuştur.

KELAYNAK

Kelaynak, dünyada sadece Birecik ve Kuzey Afrika'ya üremek için gelen, göçmen kuş türüdür. Nesli tükenme tehlikesinde olan bu kuşlar, genelde **õ bisö** olarak bilinirken, Latince "**Geronticus Eremita**" olarak adlandırılır. Kelaynak kuşlarına yörede "**Keçelaynak**" denilmektedir. 25-30 yaşına ulaşabilen bu kuşlar,ubat ortalarında Birecik'e gelip kayalıklara yerleşirler. Üreme döneminden sonra, Temmuz ortalarında yavrularıyla birlikte Birecik'ten ayrılırlar. Kuşlar, Kızıldeniz kıyılarında yaşıyorlar, tespit edilmiştir.

1956ya kadar say,s, binlerle ifade edilen bu ku lar; çe itli nedenlerle beslenme kaynaklar,n, kaybedince, yok olmaya ba lam, lard,r. Kelaynaklar 1977 y,l,nda Orman Genel Müdürlü ü taraf,ndan kurulan "**Kelaynak Üretme ve Koruma stasyonu**"nda koruma alt,na al,nm, lard,r.

Kelaynak

KELAYNAK ÇEVRE FEST VAL

Yörede bolluk ve bereketin sembolü olarak görülen ve kutsal say,lan kelaynaklar ad,na 1984 y,l,ndan beri düzenlenmekte olan bir festivaldir. Festivalin amac, ilçe ekonomisine katkı sa lamak, turizm faaliyetlerini yörede canland,rmak ve bir çevre koruma bilinci olu turmakt,r.

KEND RC L K

F,rat k,y,s,nda yeti en kendir bitkisinin i lenmesi bu zanaat, geli tirmi tir. Genellikle evlerde kad,nlar taraf,ndan i lenen kendir bitkisi nehir k,y,s,nda kurulan "**Kabiye**" lerde i lenerek halat haline getirilmektedir. Çok az say, da usta taraf,ndan sürdürülen bu el sanat, bütün fabrikasyon ürünlerine ra men hala ya amaya devam etmektedir.

KELO K KALINTILARI

Birecik ilçemizin nceler Köyü s,n,rlar, içinde yer alan yap,lar, yöre halk, taraf,ndan öKalecikøø anlam,na gelen öKelo køø olarak bilinmektedir. Roma Dönemine tarihlenen alanda iki yap, kal,nt,s, ve bir kaya mezarl, , yer almaktad,r.

Alanda çevreyi gözetleyecek bir konumda inşa edilmiş olan yapı, Keçiburcu ve Harapsor kalıntıları, gibi Roma Dönemine ait bir karakol olduğu tahmin edilmektedir.

Kelime Kalıntıları,

Kelime